

Profesorul Ion Dumbrăveanu – lingvist de rezonanță panromanică

Anatol CIOBANU

Universidad del Estado de Moldavia
Academia de Ciencias de la República de Moldavia

RESUMEN

El profesor Ion Dumbraveanu es un lingüista, romanista de un largo horizonte científico y una gran experiencia didáctica. Después de finalizar los estudios en las dos facultades, la de “Filología Románica” y la de “Lenguas extranjeras”, manifiesta una pasión loable para las investigaciones; consigue realizar dos doctorados –uno en gramática española (Moscú) y otro en lexicología y derivatología de las lenguas románicas (Kiev)–. Es autor de 5 monografías, una serie de manuales y soportes didácticos dedicados a la investigación y la enseñanza de lenguas románicas (especialmente del español y del italiano). En estas más de 150 publicaciones, presenta su opinión acerca la evolución del léxico, los préstamos del vocabulario, la etnogénesis, la glotogénesis de la lengua rumana, las tangencias y las divergencias entre la lengua y el dialecto; la formación de palabras, la semasiología, semántica, semiología, derivatología, las interferencias de las lenguas, el cultivo de la lengua, la norma literaria. A sus 70 años está lleno de fuerza de creación para el bien de su pueblo.

Palabras clave. Lenguas románicas, formación de palabras, préstamos, lengua, dialecto.

RÉSUMÉ

Le professeur Ion Dumbraveanu est un linguiste, romaniste d'un assez large horizon scientifique et avec une grande ancienneté didactique. Après avoir fini deux facultés *Philologie roumaine et Langues étrangères* et ayant une passion louable pour les recherches, il a réussi être deux fois docteur ès sciences –docteur en grammaire espagnole (Moscou) et docteur en lexicologie et dérivatologie des langues romanes (Kiev)–. Il est l'auteur de 5 monographies et d'une série de manuels et supports didactiques concernant les recherches et l'enseignement des langues romanes (surtout l'espagnol et l'italien). Dans ces presque 150 publications, il présente ses opinion sur: *l'évolution du lexique, emprunts dans le vocabulaire, ethnogenèse et glotogenèse de la langue roumaines, tangences et divergences entre la langue et le dialecte, formation des mots, semasiologie, sémantique, semiologie, dérivatologie, interférence des langues et ses répercussion, cultivation de la langue, norme littéraire* etc. A ses 70 ans il est plein de force de création au bien de son peuple.

Mot clé. Langues romanes, dérivatologie, emprunts, langue, dialecte.

Sunt colpeșit de emoții, pentru că trebuie să fac o retrospectivă asupra activității didactice și științifice a domnului Ion Dumbrăveanu, fostul meu iubit student din apropiata sufletului meu promoție (a. 1965) cu studenți tot unul ca unul care știau “a învăța” cu dibăcie *tocul*, dar și a petrece timpul “liber”. Mulți dintre absolvenții acelei memorabile promoții au devenit, cu scurgerea anilor, academicieni, scriitori, critici literari, profesori universitari și de liceu, autori de manuale, ziariști etc.

Tânărul Ion Dumbrăveanu excela prin două calități: a) munca asiduă asupra cărții și b) modestia aproape exagerată. Venit în capitală de la coarnele plugului, de prin județul Bălți, studentul Ion Dumbrăveanu a înțeles foarte repede dictonul lui Seneca *Per aspera ad astra*, dându-și seama că în viață orice succes presupune muncă, eforturi, strădani anevoioase. și s-a așternut pe muncă, de data aceasta-intelectuală. Reușea la toate disciplinele academice și promova anii de studii cu cele mai înalte calificative.

Spre marea fericire a setosului de carte student Ion Dumbrăveanu, la Universitatea de Stat din Moldova s-a deschis Facultatea de Limbi Străine la care se înscrie și urmează disciplinele la Catedra de limbă spaniolă și italiană. Pentru începutul anilor 70 ai secolului trecut curajul studentului Ion Dumbrăveanu era incomensurabil de mare, deoarece pe vremea regimului totalitarist, limbilor străine (în cazul dat, celor romanice) nu li se acorda atenția cuvenită. Cu toate acestea tânărul setos de carte Ion Dumbrăveanu, muncind *comme une abeille*, absolutește cu *magna cum laude* două facultăți: de litere (1965) și cea de limbi străine (1967), devenind cunosător a cinci limbi: româna, spaniola, italiana, franceza și rusa. Peste câțiva ani, ajungând doctorand la Institutul Pedagogic de Stat “Maurice Tharez” din Moscova, tânărul chișinăuian i-a impresionat plăcut pe savanții moscoviți prin erudiția sa, prin cunoașterea mai multor limbi romanice, prin competența sa lingvistică și un fin simț al limbii (ceea ce germanii numesc *Sprahgefühl*).

În 1973 Ion Dumbrăveanu își ia doctoratul la Moscova cu tema “Expresia gramaticală a categoriei viitorului în spaniola contemporană” (Moscova), iar în 1989 susține cu brio teza de doctor habilitat cu tema “Procese și tendințe derivaționale în sistemul nominal romanic” (Kiev).

Omagiatul nostru a început să scrie și să publice lucrări științifice, începând cu anul 1964. Până în prezent, de sub pana lui măiastră au ieșit peste 150 de titluri de cercetări care au văzut lumina tiparului în Rep. Moldova și peste hotarele ei.

Aria preocupărilor științifice și metodicodidactice ale omagiatului este foarte largă: *lexicologia, derivatologia, semasiologia, interferența lingvistică, cultivarea limbii, etnogeneza și glotogeneza limbii și a poporului român, derivarea, formarea cuvintelor, lexicografia ș.a.* Aceste direcții de cercetare sunt acoperite cu 5 monografii, 6 manuale, câteva dicționare, multe suporturi didactice, zeci și zeci de articole științifice și științifico-didactice.

Vom nominaliza doar câteva lucrări: *Eseu privind teoria compunerii (pe material romanic (1980))*; *Morfemnâi i slovoobrazovatel'nâi analiz ispanscogo iazica (1982)*; *Rassmotrenie lexicescogo materiala iazîcovoï structurî (1989)*; *Slovaobrazovatel'nê profeșsî i tendenții v romanscoi imennoi sisteme (1983)*;

Alte lucrări: *Miguel de Cervantes (1966)*; *Dicționar școlar spaniol-român (în col. Th. Balaban, E. Dumeniuc – 471 p.), (1993)*; *Dicționar de proverbe spaniol-român-rus-englez-portughez-francez-italian-latin – 541 p. (2001)*.

Dintre manuale și suporturi didactice menționăm: *Manual de limbă spaniolă pentru clasa a IV-a (în col. cu E. Dumeniuc), cu mai multe ediții (1973, 1985, 1988, 1991)*; *Manual de limbă spaniolă pentru clasa a V-a (1985)*;

Programa analitică a cursului “Istoria limbii italiene” (2000); *Programa analitică a cursului “Gramatica teoretică a limbii italiene” (2000)*; *Curriculum de limbi străine pentru învățământul liceal (în colaborare) (1999)*; *Curriculum liceal pentru*

clasele X-XII. *Limbi străine* (în col.) (2006) ș.a. *Antologie de autori spanioli* (2007); *Curs practic de sintaxă a limbii spaniole* (1973); *Examinarea materialului lexical al structurii limbii* (1989) ș.a.

Prof. Ion Dumbrăveanu e pasionat de literatura artistică și de aceea a efectuat o serie de traduceri. Astfel din limba spaniolă în cea română a tradus “Legende spaniole”; din Cervantes – “Nuvele exemplare”, “Numanția” ș.a. Din limba italiană în română a tălmăcit “Bractee” de Giulio Ferrarini. A transpus în limba spaniolă din opera unor aurore din Republica Moldova, ca George Meniuc, Ion Druță, Vladimir Beșleagă (“Zbor frînt”) ș.a.

Diapazonul creativ atât de vast al profesorului Ion Dumbrăveanu se explică prin faptul că Domnia sa a trecut o școală lingvistică performantă atât la Moscova (vezi supra), cât și la Chișinău, la mult regretatul profesor Grigore Cincilei. O adevărată concepție în știință despre limbă și-o poți forma numai aderând la o școală serioasă.

Profesorul E. Coșeriu scria: “Vezi tineri bine pregătiți, cu idei care nu se articulează într-o concepție unitară. În fiecare articol adoptă altă concepție, fără să se întrebe dacă concepția în sine e bună.” (Coșeriu 1996: 171) O școală științifică formează la discipolii săi două deprinderi absolut necesare: pasiunea de cercetare și munca asiduă. Anume aceste două lucruri înlesnesc formarea unei concepții proprii și eficiente în activitatea de studiere a fenomenelor de limbă. Sărbătoritul nostru, profesorul Ion Dumbrăveanu, și-a însușit încă din prima tinerețe adagiul poetului latin Vergilius “*Labor omnia vincit*” și până în prezent se conduce de el în cercetare și în viața de toate zilele.

* * *

Să trecem acum la examinarea unor opinii științifice ale savantului septuagenar.

O problemă arzătoare pe care o abordează prof. I. Dumbrăveanu este cea a împrumuturilor lexicale în perioada actuală, care se caracterizează prin europenizare și globalizare.

Într-o excelentă comunicare prezentată la Colocviul Internațional de științe ale Limbajului “Eugen Coșeriu”, profesorul Ion Dumbrăveanu nota, pe bună dreptate: “Printre cele câteva mii de limbi istorice și idiomuri vorbite pe mapamond nu există nici o limbă care nu ar fi împrumutat cuvinte din alte limbi.” (Dumbrăveanu 2005: 44).

Încă André Martinet scria că limbile nu se dezvoltă sub un capac de sticlă, ele iau unele de la altele ceea ce le lipsește. Și Alecu Russo al nostru, respingând ideile unor filologi pedanți și puriști, scria în “Cugetări” (Partea II): “Cuvântul fie slav, fie turc, fie latin, ce se va români, are drit de împământenire și numai obșteasca frământare și nevoia pot să-i dea indigenatul, și nu autoritatea fabricanților de sisteme.” (A. Ciobanu 2007: 64)

Dar să revenim la studiul omagiatului nostru. Vorbind despre pătrunderea unor anglicisme în vocabularul limbii române (și nu numai), prof. I. Dumbrăveanu notează: “Ar fi o absurditate și chiar o aberație să te pronunți împotriva împrumuturilor dintr-o limbă de circulație internațională, a cărei influență se simte tot mai mult nu numai asupra limbii române, ci și asupra altor limbi, cum sunt franceza, germana, spaniola, rusa, italiana ș.a. – limbi cu mari tradiții și bogate literaturi și metalimba-

je în toate domeniile ce țin de progresul socio-uman și tehnico-științific...” (Dumbrăveanu 2005: 45)

Justificarea împrumuturilor engleze s-ar explica prin următorii 3 factori:

- a) necesitatea de a desemna un obiect sau o realitate-lipsă în limba care împrumută, respectiv lexem;
- b) caracterul univoc al acestor cuvinte;
- d) aparentele sinonime “echivalente” naționale (românești) deseori “nu acoperă pe deplin noțiunile exprimate de anglicismele respective” (Dumbrăveanu 2005: 47). De exemplu:
 1. *fan* - nu desemnează un simplu admirator, ci un entuziasmat;
 2. *show* – nu este un spectacol oarecare, ci “un spectacol de varietăți, muzică ușoară, susținut de un singur actor (cântăreț sau o formație)”;
 3. *killer* – nu înseamnă un simplu “ucigaș”, ci “un ucigaș de profesie, plătit”.

Același lucru se poate spune despre zeci de alți termeni veniți în ultimii ani, în multe limbi europene: *broker, web, briefing, manager, mass-media, sponsor, marketing*, etc.

Firește, prof. I.Dumbrăveanu își dă bine seama că atitudinea față de împrumuturi, în general, și cele din engleză, în particular, trebuie să fie critică. Abuzul poate conduce la rezultate neplăcute, la generarea unui vocabular macaronic, pășăresc, inaccesibil. Iată de ce cercetătorul subliniază, pe bună dreptate, că un anglicism trebuie privit prin prisma prezenței sau lipsei totale a unui echivalent adecvat în limba română, care ar exprima noțiunea sau realitatea pe care o conține împrumutul respectiv.

Dacă însă limba română dispune de anumite lexeme, folosindu-le prin tradiție, nu este cazul să le abandonăm de dragul unui zis neologism la modă.

Sunt într-un acord cu omagiatul nostru când ne propune să ocolim cuvântul *body-guard*, utilizându-l pe tradiționalul “pază de corp” (în franceză *guard de corp, gorille*; it.: *guardacorporo, gorilla*).

Alte exemple. Savantul nu crede că limba română are nevoie de cuvintele:

1. *star* – pentru *vedetă* (< fr. *vedette*), spaniolii zic *estrella* (stea);
2. *training* – pentru românescul *antrenament* (sau chiar *costum pentru sport*);
3. *shop* – pentru *magazin* (< fr. *magasin*);
4. *summit* – pentru *întâlnire la vârf* (spaniolii zic *cumbre* “vârf, culme”).

Prof. I.Dumbrăveanu, din cele relatate, face o concluzie deosebit de rațională: “... uzul determină și decide, în ultimă instanță, încetățenirea propriu-zisă a împrumuturilor lexicale într-o limbă.” (Ibidem, p. 49).

Subscriu la acest raționament al sărbătoritului nostru, srijinindu-mă și pe dictionul latin: *Usus est magister optimus*. Doar cu precizarea că este vorba de *uzul* model, uzul cărturarilor, mănuiitorilor de condei, maieștrilor în ale scrisului. Zicem așa, pentru că limba română din Basarabia a avut de suportat o influență nefastă (sub țarism și sub regimul totalitar), alegându-se cu un uz de-a dreptul plin de barbarisme (tip: *vclicește, cașleaeste, ukol, tormoz, scoroste, sprafkă, spiskă*, etc. etc.). În asemenea cazuri *Usus est tyrannus linguae*.

O altă problemă foarte importantă pe care o abordează prof. Ion Dumbrăveanu este unitatea limbii (și a poporului român), adică glotogeneza lui. Omagiatul nostru consideră că româna, spre deosebire de alte idiomi neoromanice, este unica limbă

romanică ce nu a suferit o pronunțată scindare dialectală (vezi art. Considerente privind caracterul unitar al limbii române (pe fundal panromanica) (Dumbrăveanu 2003: 266).

Scindarea dialectală, zice savantul, s-a produs în Peninsula Apenină, unde, de exemplu, un venețian nu-l înțelege la vorbă pe un napolitan, dacă nu recurg la limba literară unică italiană (formată pe baza dialectului florentin (toscan), cu cei 3 piloni ai limbii și culturii italiene: Dante Alighieri, Giovanni Boccaccio, Petrarca Francesco – toți activând, de fapt, în secolul XIV).

Situația glotică nu este unitară nici în zona Iberoromanică, unde s-au constituit 3 limbi istorice: spaniola, portugheza, catalana, dar alături sunt și *dialectele galician, valencian, aragonez* (pe care unii specialiști ar fi înclinați a le considera limbi).

În problema acesta foarte complicată *limbă-dialect* dl Dumbrăveanu aderează la opinia lui E.Coșeriu. Colósul lingvisticii europene scria că orice dialect este o limbă în sensul că cineva o vorbește, dar nu orice limbă este un dialect. Și într-adevăr, vorbim despre dialectele spaniole (ale limbii spaniole), dialectele italiene (ale limbii italiene) etc., adică subordonăm dialectele unor anumite “limbi”. Cu alte cuvinte, - precizează E.Coșeriu “termenul de dialect ... desemnează o limbă minoră, care se distinge (sau este inclusă) în cadrul unei limbi majore, care este o limbă istorică” (Coșeriu 1994: 94).

Bazându-se pe concepția coșeriană privind limbă-dialect-grai, prof. I. Dumbrăveanu susține că așa-zisa *limbă moldovenească* nu este nici măcar dialect, ci un grai (ori subdialect, adăugăm noi). De ce? Pentru că dacă am admite că “moldovenească” ar fi (ar fi fost) un dialect în care au scris marii noștri cronicari și cărturari – Ureche, Dosoftei, Varlaam, Costin, Neculce ... Cantemir și în care a fost creată literatura noastră clasică de vârf (V.Alecsandri, I.Creangă, M.Eminescu, A.Russo, A.Donici, B.P.Hasdeu ș.a.), atunci ar fi trebuit ca acesta (“dialectul moldovenesc”) să devină limba națională a tuturor românilor, așa cum s-a întâmplat cu dialectul florentino-toscan, în care au scris operele sale marii scriitori italieni Dante, Boccaccio, Petrarca și care a devenit ulterior limba națională a întregii Italii.

Acest lucru nu s-a produs în spațiul românesc, fiindcă “moldovenească” nu este altceva decât un grai, la fel ca și cel *muntean, bănățean, crișean, maramureșean*, care, menționează profesorul Dumbrăveanu, aidoma dialectelor propriu-zise se subordonează *dacoromânei comune*, devenită ulterior limba națională a tuturor românilor. Cercetătorul face concluzia generală: “În aceeași limbă română unitară își scriu operele și le publică la Chișinău și la București, la Iași și la Cluj și scriitorii basarabeni contemporani: Gr.Vieru, M.Cimpoi, D.Matcovschi, N.Dabija, S.Saka, L.Lari, N.Esinencu, A.Codru și mulți alții” (Dumbrăveanu 2003: 268).

Ca să încheiem discuția sterilă asupra glotonimului “limba moldovenească”, să ne adresăm moldoveanului-român din dreapta Prutului Mihai Eminescu, luceafărul poeziei noastre, care acum 130 de ani (în 1880) scria: “Limba română e unica în Europa care nu are propriu-vorbând dialecte. Pe o întindere de pământ atât de mare, despărțiți prin munți și fluvii, românii vorbesc o singură limbă” (apud Dabija 2007: 24).

În alt loc Mihai Eminescu adaugă “Limba română e aceeași de la Arad la Albița”. După Eminescu, biserica “noastră”, “maica spirituală a neamului românesc, ... a născut unitatea limbii și unitatea etnică a poporului”. (vezi Irimia 1970: 218).

Ca savant, prof. I. Dumbrăveanu este derivatolog de scară largă. În această direcție s-a format la școala moscovită și apoi la cea a profesorului și venerabilului

cercetător prof. Gr. Cincilei, cu care a colaborat timp de peste 3 decenii și de care vorbește și scrie cu adânc respect și recunoștință.

Omagiatul nostru a publicat nenumărate studii privind fenomenul derivației (unele le-am menționat *supra*). Specificul acestora, observat chiar la distanță, constă în analiza pe fundal panromanica a materialului examinat. Aceasta este valoarea intrinsecă a publicațiilor domnului Dumbrăveanu.

“În limbile romanice contemporane - scrie cercetătorul - se observă anumite tendințe spre trecerea unor formați sufixali din categoria afixelor adjectivale în cea a sufixelor substantivale și invers, fără *indicii* evidente de omonimizarea formațiilor”.

Și mai departe:

“O tendință specifică ce poate fi observată în sistemul nominal al limbilor romanice este creșterea cantitativă a *derivatelor agentive feminine* (subl. n. – A. C.), condiționată de factori sociolingvistici, precum și de feminizarea” unor afixe utilizate odinioară exclusiv la formarea derivatelor de genul masculin”. (Dumbrăveanu 2004: 464). [În paranteze să fie spus, în DOOM –2 (vezi DOOM-2, 2005) se constată această feminizare a unor substantive (ce indică, mai ales, profesia, poziția socială), cum ar fi: *decană, filologă, biologă, primară, pediatră, stomatologă, maioră* (însă rămân numai masculine: *sergent, locotenent, căpitan, general*)].

Dar să ne întoarcem ad-rem. Vorbind despre parametrii prefixării romanice, prof. Ion Dumbrăveanu ajunge la concluzia că “în portugheză, franceză și, parțial, în italiană, prefixarea, pe baza formațiilor tradiționale și livrești (neprefixoidali), joacă încă un rol însemnat. Limba română și spaniolă, însă, manifestă tendințe evidente spre prefixarea pe baza formațiilor oidali, deoarece formațiile tradiționale sunt mai puțin reprezentative în plan cantitativ în aceste limbi, mai cu seamă în română” (Dumbrăveanu 2004: 465).

Sușinerea statistică a celor afirmate se găsește risipită în multe studii ale savantului.

Într-un foarte captivant articol (scris în colaborarea cu Natalia Popușoi) “Note privind corelația derivațională: *Nomina agentis/ Nomina instrumenti* în spaniola contemporană” se demonstrează cum modelul [v +/- dor], care generează substantive agentive (de obicei, animate), de tipul: mediator, moderador etc. în societatea înalt dezvoltată din punct de vedere tehnic, multe acțiuni (ale acestor foste nomen agentis) sunt efectuate de diferite mașini automate, aparte sau dispozitive speciale. “Robotizarea și computerizarea diferitelor sfere și activități umane conduc la ștergerea hotarelor dintre acțiunile îndeplinite de către om (anterior) și cele efectuate de diverse mașini, aparate sau dispozitive, în prezent” (Dumbrăveanu, Popușoi 2005: 276).

Acest fenomen are drept repercusiune în limbajul uzual și cel specializat neutralizarea opoziției derivaționale *animat/ inanimat* (*nomina agentis / nomina instrumenti*). Un exemplu edificator. Lexemul *registrador* se dă cu primul sens ca “aparat”, “mașină” (“aparato que deajo anotadas automáticamente las indicaciones variables de su función propia”) și al doilea sens ca *funcionario* encargado del registro público de la de la propiedad” (Idem, ibidem: 275).

Aș vrea *mutatis mutandis* să mă refer la limba română. Aici, lucru curios, toate dicționarele înregistrează numai valoarea de *nomina agentis* a cuvântului registrator. Astfel în *Dicționarul explicativ al limbii române* (DEX 1996: 909) citim “**Re-**

gistrator, – oare – s. m. și f. – *Funcționar care înregistrează hârtiile intrate și ieșite dintr-o instituție.* din germ. *registrator*, it. *registratore*”. Același lucru găsim și în *Dicționarul universal al limbii române*: “**Registrator**, -toare s.m. și f.: **Registratorii** de la Ministerul Dinlăuntru: Filimon; Din lat. *registrator*, germ. *registrator*, fr. *registrateur* (șăineanu 1998: 764).

Fenomenul abordat cu privire la corelația derivațională *nomina agentis/ nomina instrumenti* este oarecum nou în limbă, dar tinde spre acaparare de teren în spaniolă. E o temă excelentă pentru studiere și în alte limbi romanice și neromanice.

Ca pedagog Ion Dumbrăveanu este profesorul așteptat de către studenții și aceasta pentru că Domnia sa nu numai că predă excelent limbile romanice (spaniola, italiana), ci pentru că, în același timp, îi obișnuiește pe auditori să-și iubească tot ce e național, tot ce-i aparține și-i este scump neamului nostru milenar, în primul rând: *graiul, istoria, pământul, obiceiurile, firea și spiritul strămoșilor noștri*. Profesorul Dumbrăveanu, deși e poliglot (multilingv), nu-și uită nici pentru un moment limba maternă, normele ei literare, pledează public pentru dezvoltarea ei, luându-și ca ajutor pe Cervantes, care scria că “**În știință se intră pe ușa limbii**”, dar și pe filologul și logicianul Etienne Bonnot de Condillac (1715-1780) care spunea: “**Voulez – vous apprendre les sciences avec facilité, commencez par apprendre votre langue!**”.

Fericita (și rara) ocazie de a avea soție filolog (doamna Albina Dumbrăveanu, doctor în filologie și militant înflăcărat pentru terminologia din diverse domenii, activistă a Centrului de Terminologie) face ca familia Dumbrăveanu să se transforme într-un adevărat laborator lingvistic de cercetare a problemelor de Limbă și, în primul rând, a vocabularului românesc (și nu numai) în sensul larg al cuvântului.

De aici vine și limbajul impecabil oral și scris al domnului și al doamnei Dumbrăveanu elegant, *sobru, expresiv, explicit, captivant și foarte accesibil*.

Sunt fericiți studenții, masteranzii, doctoranzii care audiază prelegerile și participă la seminarele profesorului Ion Dumbrăveanu, care au scris și vor scrie sub bagheta fermecată a savantului teze de an, de licență, de master și de doctorat.

Ca Om al Cetății profesorul Dumbrăveanu s-a manifestat cum nu se mai poate de patriotic. Când a sunat clopotul deșteptării naționale (1988-1989) profesorul, alături de alți colegi și împreună cu studenții săi, s-a urcat pe baricade, cerând *Limba, Alfabet, Identitate lingvistică moldo-română*. Acestea erau dezideratele celor peste 700 000 de moldoveni ieșiți în Piața Marii Adunări Naționale.

Dar nu numai atât. Prof. Ion Dumbrăveanu pe tot parcursul activității la USM (din 1970) se află în primele rânduri ale celor care pledează cu ardoare pentru trezirea la studenți a *conștiinței naționale*, pentru interpretarea justă a glotogenezei și etnogenezei poporului nostru, pentru adevărul științific privind limba și istoria românilor din Basarabia.

Dascălul Ion Dumbrăveanu nu uită nici pentru o clipă cuvintele rostite de arhitectul Statului Român Mihail Kogălniceanu: “**Să ne ținem de limbă, de istoria noastră, cum se ține un om, în primejdia de a se îneca, de prăjina ce i se aruncă spre scăpare**”.

Spusele lui Kogălniceanu rămân mereu actuale, dar mai ales, la ora actuală, când în mod hazardat, suntem provocați la discuții sterile de ordin identitar.

Profesorul Ion Dumbrăveanu, deși e perpetuu în criză de timp, s-a aplecat cu pietate și se apleacă asupra operelor scrise de foștii colegi și îndrumători care s-au dus la Domnul. A găsit cuvinte duioase pentru academicienii N. Corlăteanu, E. Coșeriu, S. Berejan, pentru profesorii V. Banaru, V. Sorbală, N. Russu și mulți alții. Deosebit de aproape îi este concepția lingvistică a mult regretatului profesor Gr. Cincilei. Cu acest mare savant, Ion Dumbrăveanu a colaborat în modul cel mai direct, pentru că împărtășea multe postulate științifice ale profesorului în domeniul morfemicii, derivatologiei, semasiologiei și lexicologiei.

Cu prilejul aniversării a 70-lea a vieții prof. Gr. Cincilei (1997, 1 decembrie), în cadrul Conferinței respective, Ion Dumbrăveanu a subliniat că omagiatul “și-a creat o școală lingvistică proprie, cunoscută departe de hotarele țării”, că “lucrările Domniei sale sunt citate și apreciate în mediul lingvistic românesc și european, iar autorul lor a devenit printre somitățile romanisticii europene și din țară, alături de André Martinet, Émile Benveniste și de iluștri noștri pământeni E. Coșeriu și S. Berejan” (Dumbrăveanu 2003: 19).

Într-un articol citim:

“Profesorul Grigore Cincilei, notează Ion Dumbrăveanu, a avut un stil propriu și o logică impecabilă de tratare și interpretare a fenomenelor și faptelor glotice în expunerea materiei teoretice lingvistice... prin cercetările sale fundamentale prof. Gr. Cincilei este și va rămâne un adevărat inovator și deschizător de căi de perspectivă în lingvistica modernă. Lucrările sale mult timp vor rămâne actuale și vor servi drept punct de reper în cele mai spinoase probleme ale științei despre limbă” (Dumbrăveanu 2003: 19).

Ca lingvist reputat, profesorul Ion Dumbrăveanu a participat la peste 50 de întruniri lingvistice, cu interesante comunicări în orașele Chișinău, Bălți, Moscova, Piatigorsk, Kiev, București, Iași, Suceava, Budapesta, Norpthon (SUA) și multe alte centre universitare. Deși foarte ocupat cu munca didactico-științifică, profesorul Ion Dumbrăveanu găsește timp pentru a consulta, îndruma, ajuta pe toți tinerii ce i se adresează întru a-și direcționa cercetările științifice. A fost referent oficial la peste 20 de teze de doctor și de doctor habilitat în filologie, susținute la Chișinău, Madrid, Iași, Kiev și în alte orașe.

Ajuns la capătul acestui foarte lacunar și fugitiv *Laudatio*, ce-ți doresc eu ție, dragă prietene și coleg?

Să nu te întristeze etatea: 70 de ani nu este plafonul, căci lingviștii sunt longevivi. Avem exemple multe în acest sens:

- a) Ramón Menéndez Pidal a trăit 99 de ani și 11 luni;
- b) Iorgu Iordan – 98 de ani;
- c) Alexandru Rosetti – 95;

- d) Alf Lombard – 94;
- e) Ruben Budagov – 91;
- f) Nicolae Corlăteanu – 90 5 luni;
- g) Marcel Cohen – 90 de ani;
- h) Alexandru Graur – 88 de ani;
- i) Ludmila Ilia – 87 și 2 luni;
- j) Roman Jakobson – 86 de ani.

Lista cu lingviști longevivi ar putea fi ușor continuată, dar important e că mulți din ei au continuat să lucreze până la ultimele zile de viață, fapt ce justifică teza gerontologilor: *contează* nu vârsta calendaristică, ci aptitudinea funcțională!

Numai astfel se poate explica de ce Lev Tolstoi la vârsta de 76 de ani a mai scris romanul *Hagi Murat*, Goethe la 82 de ani a publicat drama *Faust*, iar acad. Ivan Pavlov mai făcea la 83 de ani experimente și observări asupra reflexelor condiționate.

Așadar, îți doresc, dragă dle profesor, sănătate durabilă și mulți, foarte mulți ani prodigioși, să ajungi octogenar, nonagenar și dacă se va putea, chiar *centenar*, dar cu o condiție: să fie mereu alături de tine *harmica, inteligenta, înțeleapta, încântătoare, sufletista și simpatica* ta soție Albina:

“Cioc în cioc să trăiți alături
Într-un cuib numai de puf.” (apud M. Eminescu)

Nu uita, dragă aniversar, cuvintele lui Victor Hugo: “Bărbatul fără soție e ca pistolul fără trăgaci!”

Vivat, noster professore!
Crescat, floreat, semper sitis in flore!

Bibliografia

- CIOBANU, Anatol. (2007) *Elogiu limbii române*. Ediție îngrijită de A.Ciobanu. – Chișinău: Editura Litera-Internațional.
- COȘȘERIU, Eugen. (1994) *Lingvistica din perspectiva spațială și antropologică*. – Chișinău: Editura “știința”.
- COȘȘERIU, Eugen. (1996) *Lingvistica integrală*. – Chișinău: Editura “știința”.
- DABIJA, Nicolae. (2007) *De ce limba noastră e română*. – Chișinău.
- DOOM (2005) *Dicționarul Ortografic, Ortoepic și Morfologic al Limbii Române*. – București: Editura Univers enciclopedic, ediția a II-a.
- DUMBRĂVEANU, Ion. (1999) *Profesorul Grigore Cincilei – distins lexicolog, derivatolog și semasiolog, în Omagiu lui Grigore Cincilei*. – Chișinău: CEP USM.
- DUMBRĂVEANU, , Ion. (2003) *Aspecte ale lingvisticii funcționale în viziunea profesorului Grigore Cincilei, în Probleme de lingvistică generală și romanică*, vol. I. – Chișinău: CEP USM.
- DUMBRĂVEANU, Ion. (2003) *Considerații privind caracterul unitar al limbii române, în Probleme de lingvistică generală și romanică*, vol. I.- Chișinău: CEP USM.

- DUMBRĂVEANU, Ion. (2004) Aspecte de neologizare a lexicului romanic, in *Omagiu profesorului Anatol Ciobanu*. – Chișinău: CEP USM.
- DUMBRĂVEANU, Ion; Popușoi, Natalia. (2005) Note privind corelația derivațională: Nomina agentis / Nomina instrumenti, in *Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova*, seria “științe filologice”. – Chișinău: CEP USM.
- DUMBRĂVEANU, Ion. (2005) *Note privind necesitatea împrumuturilor lexicale*, in *Strategii discursive*. Partea I, vol. VIII. – Chișinău-Suceava.
- IRIMIA, Dumitru. (1970) *Mihai Eminescu despre cultură și artă*, Ediție îngrijită de Dumitru Irimia. – Iași: Junimea.
- ȘĂINEANU, Lazăr. (1998) *Dicționar universal al limbii române*. – Chișinău-București: Editura Litera-Internațional.